

دیپلمات‌ها

گفت‌وگو با وزیر خارجه کویت

حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در شبکه اجتماعی ایکس (توییتر سابق) در خصوص سفر اخیرش به کویت نوشت: «در سفر کوتاهی که به کویت داشتم، پیام تسلیت رئیس‌جمهور کشورمان به مناسبت درگذشت امیر فقید کویت را به شیخ مشعل الاحمد الجابر الصباح، امیر جدید این کشور ابلاغ کردم. امیر جدید کویت خواهان ابلاغ سلام‌های گرم به مقام معظم رهبری و رئیس‌جمهور محترم شد.» وی ادامه داد: «همچنین ضمن تبریک انتخاب امیر جدید کویت، در خصوص آخرین روند مناسبات روبرو شد دو کشور با وی به گفت‌وگو نشستیم. هنگام ورود به فرودگاه کویت نیز فرصتی دست یافت تا با آقای سالم عبدالله الجابر الصباح، وزیر امور خارجه این کشور در خصوص آخرین تحولات گفت‌وگو کنیم.»

سفر باقری به ژاپن

علی باقری، معاون سیاسی وزارت امور خارجه بنا به دعوت رسمی هم‌تای ژاپنی خود دیروز وارد توکیو شد. به گزارش ایرنا، معاون سیاسی وزارت امور خارجه در این سفر قرار است با کامیکاوا، وزیر خارجه و فوناکوشی، معاون ارشد سیاسی وزیر خارجه ژاپن دیدار کند. همچنین باقری در این سفر، دیدار با مقامات پارلمانی این کشور و گفت‌وگو با اندیشمندان ژاپنی را در دستور کار خود دارد. براساس این گزارش، بررسی روابط دوجانبه و تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی مهمترین عناوین گفت‌وگوهای معاون سیاسی وزارت امور خارجه با طرف‌های ژاپنی خواهد بود.

قانون اقدام راهبردی مانع احیای برجام نبود

سیدنظام‌الدین موسوی، سخنگوی هیئت‌رئیس مجلس در واکنش به اظهارنظرهای وزیر امور خارجه پیشین در خصوص نقش قانون اقدام راهبردی مجلس در جلوگیری از احیای برجام گفت: «این ادعا که در اسفندماه سال ۱۳۹۹ قرار بود اتفاق بزرگی در موضوع هسته‌ای رخ دهد و توافق بزرگی صورت بگیرد که تحریم‌ها لغو نماید، حرف بسیار عجیبی است و معلوم نیست مستند به کدام شواهد و مدارک بیان می‌شود. توجه داشته باشیم که رسیدن به اصل توافق هسته‌ای ۲ سال زمان برد و بر فرض اینکه پس از روی کار آمدن بایدن قرار بود مذاکره و توافقی برای بازگشت به برجام انجام شود آیا چنین موضوعی در عرض یک ماه انجام‌شدنی بود؟ این ادعا قطعاً فاقد منطق عملیاتی است و نشان می‌دهد مطالبی که از سوی آقای روحانی و دولتمردانش بیان می‌شود، بیشتر سیاسی و احتمالاً شرح آرزوهای ناکام مانده است.» موسوی ادامه داد: «قانون اقدام راهبردی که توسط مجلس در آذرماه ۹۹ تصویب شد، به‌هیچ‌عنوان مانع مذاکره با توافقی نمی‌توانست باشد و در هیچ‌یک از مواد ۹ گانه آن ممنوعیتی برای مذاکره و توافق در نظر گرفته نشده بود. حتی مواد ۶ و ۷ این قانون در تعامل با دبیرخانه شورایی عالی امنیت ملی به‌گونه‌ای تدوین شد که در صورت اقدام طرف‌های متعهد در برجام نسبت به لغو تحریم‌های ایران، امکان تجدیدنظر در مفاد قانون وجود داشته باشد.»

تجهیزات پزشکی توسط اسرائیل برای مردم غزه، همراه با فروپاشی سیستم مراقبت‌های بهداشتی، باعث شده که مقامات سازمان ملل شرایط غزه را یک «فاجعه انسانی بزرگ» توصیف کنند.

فلسطینی‌ها در کرانه باختری اشغالی نیز با خشونت‌های بی‌سابقه و فزاینده‌ای از سوی ارتش اسرائیل و شهرک‌نشینان افراطی یهودی مواجه هستند. از ۷ اکتبر، حملات ارتش اسرائیل و روند دستگیری‌های گسترده در سراسر کرانه باختری تشدید شده است و همین مسئله منجر به کشته شدن ۲۶۵ فلسطینی و دستگیری بیش از ۳۰۰۰ نفر شده است. بر اثر حملات شهرک‌نشینان اسرائیلی دست‌کم ۹ فلسطینی کشته و بیش از هزار فلسطینی مجبور به ترک خانه‌های خود در کرانه باختری شده‌اند. حمله اسرائیل به غزه و خشونت‌های ارتش اسرائیل و شهرک‌نشینان در کرانه باختری، احتمالاً در سال ۲۰۲۴ ادامه خواهد یافت. اسرائیل وعده داده که جنگ را حداقل برای چندین هفته دیگر ادامه دهد. با تصمیم دولت بایدن در ۸ دسامبر مبنی بر وتوی قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد که خواستار آتش‌بس فوری بشردوستانه شده بود، اسرائیل قادر است که جنگ را همچنان ادامه دهد. چندین هفته دیگر بمباران، همراه با گسترش بیماری و گرسنگی، می‌تواند به‌عنوان بدترین سناریو، تعداد زیادی از ساکنان غزه را مجبور به عبور از مرز و ورود به مصر کند. این تحوّل است که با تمایلات بنیامین نتانیاهو هم‌راستا است. این جابه‌جایی دسته‌جمعی فلسطینی‌ها به خارج از سرزمین‌شان لایه جدیدی به مناقشه اسرائیل و فلسطین می‌افزاید که احتمالاً منجر به بروز چندین دهه خشونت و بی‌ثباتی خواهد شد و امیدها برای حل و فصل صلح آمیز بحران را از بین می‌برد.

در هر صورت، جنگ اسرائیل علیه غزه بعید است که حماس را از بین ببرد یا به‌طور کامل توانایی‌های نظامی‌اش را خنثی کند. حتی پس از پایان بمباران کنونی و خاتمه یافتن عملیات زمینی در غزه، جنگ احتمالاً وارد مرحله جدیدی از شورش طولانی‌مدت و سطح پایین بین نیروهای اسرائیلی و گروه‌های مسلح فلسطینی خواهد شد که تلاش‌های امدادی بشردوستانه را پیچیده کرده و احتمالاً تلاش‌ها برای بازسازی بین‌المللی غزه و بازگشت تشکیلات خودگردان به غزه را از مسیر خود خارج می‌کند. علاوه بر این، ویرانی‌های انسانی و فیزیکی وارد شده به غزه، سال‌ها و بلکه دهه‌ها طول می‌کشد تا از بین برود. در حالی که پیامدهای سیاسی آن احتمالاً برای نسل‌ها باقی خواهد ماند. در حالی که تشکیلات خودگردان در حال حاضر در وضعیت فروپاشی قرار دارد، فاجعه‌ای که در غزه در حال رخ دادن است و سرکوب فزاینده فلسطینی‌ها در کرانه باختری بر توانایی فزاینده رهبری کنونی فلسطین می‌افزاید. به‌طور خلاصه، فلسطینی‌ها در سال ۲۰۲۴ در شرایط آسیب‌های جمعی بی‌ظنیر، تحولات سیاسی و فقدان رهبری قرار دارند.

بحران لبنان در حال افزایش است

فادی نیکلاس نصار / مدیر برنامه لبنان
برای نزدیک به پنج سال، لبنان از بحران‌های هم‌زمان رنج برده است. در سال ۲۰۱۹، این کشور دچار بدترین سقوط مالی و اقتصادی

در تاریخ خود و همچنین یک خیزش اجتماعی و سیاسی گسترده شد. لبنان در سال ۲۰۲۰، با گسترش اپیدمی جهانی کووید ۱۹ و انفجار ویرانگر بندر بیروت، مواجه شد. در سال‌های بعد، کشوری که زمانی شادی زندگی در آن زیانده بود، در سیاه‌چال ناامیدی فرو افتاد. اکثریت قریب به اتفاق مردم لبنان در فقر فرو رفتند و با دسترسی محدود به خدمات عمومی اولیه مانند برق و آب سالم زندگی می‌کنند. در یک سال گذشته شاهد این بودیم که لبنان تنها با یک دولت موقت و بدون رئیس‌جمهور، رئیس‌بانک مرکزی و رئیس ارتش، شرایط اضطراری ملی را پشت سر گذاشته است. حالا جنگ غزه و سرریز سریع آن به لبنان، یک بحران جدید دیگر را به مصیبت‌های طاقت‌فرسای این کشور اضافه کرده است. این جنگ خطر یک درگیری فعال و تمام‌عیار با اسرائیل را پیش‌روی لبنان قرار داده است. در سال ۲۰۲۴ احتمالاً لبنان به مرحله ویرانگرتر بحران نزدیک می‌شود و این مرحله رنج بیشتری را برای لبنان به همراه خواهد داشت.

پیش‌بینی جنگ‌ها کار بسیار سختی است. شروع جنگ آسان است و پایان دادن به آن بسیار دشوار. خطر یک جنگ تمام‌عیار بین حزب‌الله و اسرائیل همچنان بالاست و خویشن‌داری نسبی که تاکنون مانع از وقوع چنین جنگی شده، نباید کسی را به اشتباه بیندازد. هدف اخیر وزیر دفاع اسرائیل برای تضمین عقب‌نشینی کامل حزب‌الله از رودخانه‌ای تا طریق دیپلماسی یا زور، نشانه‌ای مهم از این واقعیت است که درگیری‌های جاری ممکن است به‌رغم «قوانین تعامل شکننده اما نامعین» به یک جنگ تمام‌عیار تبدیل شود. احتمال درگیری تمام‌عیار، چه به واسطه اثرات مستقیم جنگ در غزه و چه در آینده، در صورتی که لبنان به‌طور کامل به یک کشور شکست‌خورده تبدیل شود، موضوعی حیاتی برای صلح و امنیت بین‌المللی است.

از آنجایی که لبنان بحران جدیدی را به بحران‌های قبلی خود افزوده است، شواهد کمی وجود دارد که ثابت کند پیشرفت و توانایی این کشور در مدیریت هر یک از این بحران‌ها، قابل توجه است. بدون حل و فصل بحران اقتصادی، بدون مدیریت بحران و در فقدان واکنش متناسب به اثرات انفجار بندر بیروت و قربانیان خشونت سیاسی در این کشور، همچنان هیچ طرح اصلاحی معتبری در لبنان دیده نمی‌شود. در نتیجه، لبنان بیشتر به سمت بی‌قانونی حرکت کرده و به‌عنوان پناهگاه فراریان از جنگ‌های عدالت و تبدیل شدن به یک دولت مافیایی سیستم‌های مطرح خواهد شد. در چنین شرایطی وضعیت می‌تواند از این هم بدتر شود. یقیناً ورود به هر جنگی با اسرائیل فاجعه‌بار خواهد بود.

کاهش تقاضا در بخش خصوصی، رکود سرمایه‌گذاری و گردشگری است.

اقتصاد جهانی نسبت به اوایل دهه ۱۹۷۰ در موقعیت بهتری برای جذب شوک بزرگ قیمت نفت قرار دارد. اما گسترش جنگ اسرائیل و حماس می‌تواند منجر به کاهش قابل توجه (البته موقت) عرضه نفت و گاز از سوی یک یا چند تولیدکننده در منطقه شود. انسداد موقت کانال سوئز یا تنگه هرمز یا آسیب به تاسیسات انرژی می‌تواند تولید ناخالص داخلی تولیدکنندگان عمده نفت و گاز در منطقه را به میزان قابل توجهی کاهش داده و عواقب سختی برای اقتصاد جهانی داشته باشد. حتی کاهش موقت عرضه نفت و گاز می‌تواند منجر به افزایش شدید قیمت انرژی شود. چنین افزایش‌هایی که در کنار اختلالات عرضه انرژی و مواد غذایی ناشی از تهاجم روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ رخ می‌دهد، می‌تواند بازارهای جهانی کالاها را مختل کند. براساس آخرین چشم‌انداز بانک جهانی، این اختلال در مقایسه با تحریم نفتی اعراب در سال ۱۹۷۳ می‌تواند عرضه جهانی نفت را ۶ تا ۸ میلیون بشکه در روز کاهش دهد و در ابتدا قیمت‌ها را ۵۶ تا ۷۵ درصد (به ۱۴۰ تا ۱۵۷ دلار در هر بشکه) افزایش دهد.

تأثیر جنگ غزه بر سیاست داخلی و روابط منطقه‌ای

نمرود گورن / کارشناس ارشد در امور اسرائیل

سال ۲۰۲۳ پس از استقرار راست‌گرایان کابینه در تاریخ اسرائیل، چشم‌اندازی تلخ برای اسرائیل داشت. انتظارات برای تشدید تنش میان اسرائیل و فلسطین، عقب‌گرد دموکراسی و کاهش سرعت روابط اسرائیل و اعراب، همگی به واقعیت پیوسته‌اند. سال ۲۰۲۴ نیز در شرایط دشواری آغاز خواهد شد، زیرا اسرائیل به روند بازسازی خود پس از حمله تروریستی وحشیانه حماس در ۷ اکتبر ادامه می‌دهد، در حالی که در بحبوحه جنگ در غزه قرار دارد.

نگاه به آینده، نشان می‌دهد که سناریوها متفاوت خواهد بود. مارپیچ نزولی تحولات ممکن است ادامه یابد، اما واقعیت تلخ کنونی فرصت‌های جدیدی را برای مسیری متفاوت در داخل اسرائیل، با فلسطینی‌ها و در منطقه ایجاد می‌کند. هر سناریویی که در نهایت محقق شود، تأثیر بلندمدتی بر رفا، هویت ملی و روابط خارجی اسرائیل خواهد داشت. عوامل کلیدی که مسیر اسرائیل را شکل می‌دهد، سرنوشت جنگ غزه و پیامدهای آن، تحولات احتمالی در سیاست داخلی و تحول روابط با کشورهای عربی است. تحولات جهانی نیز نقش کلیدی ایفا خواهند کرد، به‌ویژه در پیش و پس از انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا در ماه نوامبر. جنگ غزه احتمالاً با آغاز سال ۲۰۲۴ همچنان در مرحله نبرد شدید خود قرار خواهد داشت. اهداف اسرائیل شامل اطمینان از عدم حکومت حماس بر نوار غزه و از بین بردن تهدید امنیتی و همچنین آزادی گروگان‌ها است. اگر اسرائیل در دستیابی به این اهداف موفق شود، احتمالاً یک مرحله گذار آغاز خواهد شد. بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی - در هماهنگی با اسرائیل - تلاش خواهند کرد تا روشی را ایجاد کنند که امکان اداره و بازسازی نوار غزه، احیای تشکیلات خودگردان فلسطین و بازگشت آن به غزه را فراهم کند. اگر اسرائیل در دستیابی به اهداف اصلی خود موفق نشود، در بحبوحه بی‌ثباتی منطقه‌ای و خطر تشدید بیشتر تنش، احتمالاً جنگ، هر چند باشد متفاوت، ادامه خواهد یافت. اسرائیل احتمالاً شاهد تحولات سیاست داخلی نیز خواهد بود. افکار عمومی پیش از ۷ اکتبر با افزایش نارضایتی از دولت نتانیاهو به دلیل تلاش‌هایش برای بازنگری در قوانین قوه قضائیه در حال تغییر بود. پس از ۷ اکتبر، این خشم تشدید شد و اکثریت بزرگی از اسرائیلی‌ها اکنون از بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر می‌خواهند تا استعفا دهد. جنگ ذهنیت افکار عمومی اسرائیل را بیشتر به سمت راست تغییر داده و در عین حال اشتیاق به رهبری میانه‌رو و مسئولانه‌تر را ایجاد کرده است. احتمالاً پیکربندی‌ها و رهبران سیاسی جدید چه در جناح چپ و چه در جناح راست ظهور خواهند کرد. رقبای سیاسی، خود را در اهدافی نظیر برکناری نتانیاهو، مقابله با احزاب راست افراطی، بازگرداندن اسرائیل به مسیر اصلی، ایجاد فرصت‌های جدید برای همکاری و احتمالاً ایجاد اتحاد‌های غیرمنتظره متحد خواهند یافت. در سطح منطقه‌ای، جنگ غزه تاکنون بر انعطاف‌پذیری روابط اسرائیل با کشورهای عربی که با آنها توافق‌نامه‌های صلح و عادی‌سازی امضا کرده است، تأثیر گذاشته است. در سال ۲۰۲۴، اسرائیل مجبور است توجه ویژه‌ای به روابط راهبردی خود با مصر و اردن داشته باشد. اسرائیل احتمالاً تلاش خواهد کرد تا همکاری با امارات متحده عربی و بحرین را تقویت کرده و به پیشرفت تدریجی روابطش با عربستان سعودی ادامه داده و با قطر در میانجیگری در خصوص آزادی گروگان‌ها تعامل کند. به‌طور خاص، با توجه به روابط نزدیک قطر با حماس، اسرائیل امیدوار است شاهد مشارکت بیشتر امارات و عربستان در شکل دادن به آینده غزه و رهبری فلسطین باشد.

چشم‌انداز تیره برای فلسطینی‌ها

خالد الگیندی / مدیر برنامه فلسطین

چشم‌انداز وضعیت فلسطین و فلسطینی‌ها هرگز تا این حد تیره و تاریک نبوده است و این شرایط در سال ۲۰۲۴ هم ادامه خواهد داشت؛ حمله اسرائیل به غزه، که اکنون وارد سومین ماه خود شده و هیچ نشانه‌ای از پایان یافتن نشان نمی‌دهد و در حال حاضر مرگبارترین رویداد و بزرگترین آوارگی اجباری فلسطینیان در تاریخ است. در این جنگ بیش از ۲۰ هزار نفر کشته شده‌اند که اکثر آنها غیرنظامی از جمله ۷۲۰۰ کودک هستند. ۱/۸ میلیون نفر از جمعیت ۲/۳ میلیونی غزه به واسطه خشونت‌های جنگ، آواره شده‌اند. این جنگ منجر به تخریب بیشتر زیرساخت‌های غیرنظامی و خانه‌های فلسطینی‌ها شده است. در همین حال، قطع آب، غذا، سوخت و

در جهت اجرای مفاهیمی مانند کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا را متوقف کند. در نهایت، سال ۲۰۲۴ سال انتخابات در آمریکا است و رقابت در انتخابات ریاست‌جمهوری، همراه با رقابت برای کرسی‌های کنگره و سنات در ماه نوامبر، باعث ایجاد خصوصیت‌های حزبی در مورد همه موضوعات، از جمله خط مشی آمریکا در خاورمیانه خواهد شد. انگیزه تبدیل شدن سیاست خارجی ایالات متحده به موضوعی جناحی در سیاست داخلی آمریکا همچنان قوی است. در واقع ممکن است به دلیل اختلافات درون حزبی شدید بین جمهوری خواهان و دموکرات‌ها در مورد برخی از مسائل سیاست خاورمیانه‌ای آمریکا، دشمنی‌ها پیچیده‌تر شود. صداهای متفاوتی که در این بحث سیاسی پیچیده ظاهر می‌شوند، پیام‌های متفاوتی را به دوستان و دشمنان خاورمیانه ارسال خواهند کرد و ترس از نوسان پاندول در قدرت آمریکا تا سال ۲۰۲۵ ممکن است بازیگران کلیدی در منطقه را تشویق کند تا بر روی این روند قمار کنند.

چشم‌انداز اقتصادی رو به افول در شامات

شاهرخ فردوست / پژوهشگر غیر مقیم

صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در چشم‌انداز اکتبر سال ۲۰۲۳ خود برای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، کاهش شدید رشد اقتصادی سالانه این منطقه را پیش‌بینی کرده‌اند که از نزدیک به ۶ درصد در سال ۲۰۲۲ به ۲ درصد کاهش می‌یابد. این کاهش رشد، در نتیجه کاهش تولید نفت در برخی از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس برای جلوگیری از کاهش بیشتر قیمت نفت، رخ داده است. هر دو مؤسسه پیش‌بینی می‌کنند، رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۴ به‌سبب کمتر از سطح ۲۰۲۲ باقی می‌ماند و به ۵/۳ درصد افزایش می‌یابد که عمدتاً ناشی از فعالیت‌های اقتصادی غیرنفتی است. جنگ غزه بر رشد اقتصادی و شرایط مالی چندین کشور تأثیر منفی می‌گذارد و چشم‌انداز اقتصادی منطقه را برای سال ۲۰۲۴ به میزان قابل توجهی تیره خواهد کرد. یادداشت اخیر صندوق بین‌المللی پول نشان داد که صندوق پیش‌بینی رشد خود را برای شامات کاهش داده و اضافه می‌کند که یک درگیری گسترده در مقیاس بزرگ احتمالاً شامل چندین کشور است، احتمالاً یک چالش اقتصادی بزرگ برای کل منطقه در سال ۲۰۲۴ و پس از آن خواهد داشت. اقتصاد کشورهای و مناطقی که مستقیماً در جنگ درگیر هستند - اسرائیل و کرانه باختری و غزه - در حال حاضر به شدت آسیب دیده‌اند. گزارش اخیر برنامه توسعه سازمان ملل متحد نشان می‌دهد، اگر این جنگ سه ماه طول بکشد، مجموع تولید ناخالص داخلی کرانه باختری و غزه احتمالاً بیش از ۱۲ درصد کاهش یافته و تعداد افراد فقیر ممکن است ۴۵ درصد افزایش یابد. با توجه به اینکه نیمی از خانه‌ها در غزه ویران شده‌اند، سه چهارم جمعیت این منطقه آواره و بیش از ۲۰ هزار نفر از ساکنان آن کشته شده‌اند، تأثیر اقتصادی بر غزه احتمالاً از ۵۰ درصد کاهش تولید ناخالص داخلی فراتر رفته است. کل جمعیت غزه با یک فاجعه انسانی روبرو است. پیش‌بینی می‌شود که اگر درگیری به سطح منطقه افزایش پیدا کند، رشد اقتصادی اسرائیل تا حدودی کاهش می‌یابد که عمدتاً در نتیجه

تکمیل: AP